

МІЖРЕГІОНАЛЬНА  
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



**І. В. Мартинюк**

# **ФІЛОСОФІЯ**

*Навчально-методичний посібник  
для вступників до аспірантури та аспірантів  
стаціонарної і заочної форм навчання*

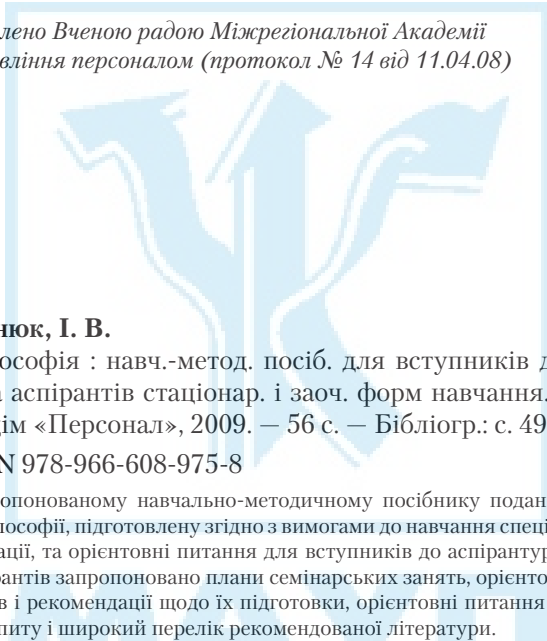
**МАУП**

Київ  
ДП «Видавничий дім «Персонал»  
2009

ББК 87я7  
М29

Рецензенти: *Н. Г. Джинчарадзе*, д-р філос. наук, проф.  
*В. Х. Арутюнов*, канд. філос. наук, проф.  
*С. В. Таранов*, канд. філос. наук, доц.

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії  
управління персоналом (протокол № 14 від 11.04.08)*



**Мартинюк, І. В.**

М29 Філософія : навч.-метод. посіб. для вступників до аспірантури та аспірантів стаціонар. і заоч. форм навчання. — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 56 с. — Бібліогр.: с. 49–54.

ISBN 978-966-608-975-8

У пропонованому навчально-методичному посібнику подано програму з курсу філософії, підготовлену згідно з вимогами до навчання спеціалістів вищої кваліфікації, та орієнтовні питання для вступників до аспірантури. Крім того, для аспірантів запропоновано плани семінарських занять, орієнтовну тематику рефератів і рекомендації щодо їх підготовки, орієнтовні питання до кандидатського іспиту і широкий перелік рекомендованої літератури.

Посібник розроблено відповідно до програми кандидатського іспиту з філософії для аспірантів і здобувачів наукового ступеня.

**ББК 87я7**

- © І. В. Мартинюк, 2009
- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ISBN 978-966-608-975-8

## ***ВСТУП***

Підготовка аспірантів і здобувачів до складання кандидатського іспиту з філософії має на меті оволодіти системою знань сучасного рівня розвитку світової філософії, поглибити знання з таких розділів філософії, як історія філософії, методологія, гносеологія, філософія науки, навчитися самостійно використовувати філософсько-світоглядні підходи в науковому дослідженні та практичній діяльності, забезпечувати необхідний логіко-методологічний рівень підготовки дисертаційних робіт.

Ті, хто вступає до аспірантури, ознайомляться з колом орієнтовних питань, які можуть бути включені до екзаменаційних білетів під час вступних випробувань з курсу “Філософія”, а для тих, хто вже навчається в ній, готуючись до складання кандидатських іспитів з курсу “Філософія”, подано плани семінарських занять з курсу “Філософія” під час підготовки до відповідних кандидатських іспитів, орієнтовну тематику рефератів з філософії, написання яких є неодмінною умовою допуску до складання кандидатського іспиту. У посібнику подано рекомендації щодо підготовки реферату з філософії, вимоги до його укладання, а також орієнтовні питання з кандидатського іспиту, список рекомендованої літератури як за базовою програмою курсу філософії, так і за додатковою.

Курс філософії за програмою кандидатського мінімуму відрізняється від філософського курсу для вступників до аспірантури. Якщо вступники до аспірантури мають володіти курсом філософії на рівні курсу для студентів вищих навчальних закладів, то курс філософії для аспірантів, які готуються скласти кандидатський мінімум, характеризується:

- глибиною вивчення всіх складових філософського знання;
- методологічною спрямованістю на постановку і принципи розв’язання теоретичних проблем науки і практики загалом і дисертаційного дослідження зокрема;
- плюралізмом щодо вивчення і можливого застосування в науковій діяльності різних форм світогляду і методологічних засобів.

Програма курсу для тих, хто готується скласти кандидатський іспит з філософії, має три модулі:

- історія філософії як основа філософсько-методологічної культури дослідника;
- історія філософії України в контексті світової філософської думки;
- сучасна філософська проблематика і світоглядно-методологічні орієнтації наукового пізнання.

У результаті опанування курсу філософії вступник до аспірантури повинен знати основний зміст усіх розділів, ґрунтовні положення історико-філософської думки, класичну і сучасну вітчизняну філософію, оволодіти філософським способом мислення, засвоїти світоглядно-гуманістичний зміст філософії, її людинотворчу природу.

Екзамен з кандидатського мінімуму з філософії обов'язковий для всіх аспірантів і здобувачів наукового ступеня кандидата наук.



# **ПРОГРАМА КУРСУ “ФІЛОСОФІЯ”**

## **I. Вступ**

Програма з курсу філософії повинна забезпечити глибоке засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, високу світоглядно-методологічну культуру особистості. Формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми молоді неможливі без знання філософії як теоретичної основи людського світобачення, без розуміння філософії як методології наукового пошуку. Пропонований навчально-методичний посібник створено на основі новітніх досягнень класичної і сучасної філософії і враховує підвищений попит на оволодіння філософією як відповідним типом, способом мислення.

Програму підготовлено згідно з вимогами до навчання спеціалістів вищої кваліфікації. Курс філософії дає можливість отримати необхідну систему знань сучасного рівня розвитку світової і вітчизняної філософії та оволодіти вмінням застосовувати філософські знання в безпосередній практичній і науковій діяльності.

У результаті вивчення курсу філософії той, хто навчається, повинен знати зміст усіх розділів, напрямки історико-філософської думки, класичну і сучасну вітчизняну та світову філософію, оволодіти філософським способом мислення, основними філософськими принципами та першоджерелами, засвоїти світоглядно-гуманістичний зміст філософії, її людинотворчу природу, а також на основі здобутих філософських знань уміти формувати свою власну позицію, застосовувати набуті знання при аналізі актуальних проблем сьогодення.

## **II. Основний зміст**

### **1. Філософія як специфічний тип світогляду**

Філософія і життя. Місце філософії в самопізнанні людини. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Світогляд як форма самовизначення людини. Структура світогляду. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, наука і філософія. Сучасна світоглядна парадигма. Філософія як теоретична основа світогляду.

Специфіка філософського освоєння дійсності. Повсякденне і філософське мислення. Основні теми і типи філософствування. Проблема взаємовідношення матерії і духу. Світ філософських роздумів: людина і світ; мислення і буття; духовне і тілесне.

Філософія в системі культури. Основні функції філософії: світоглядна, пізнавальна, методологічна, соціально-практична. Категорії культури і філософські поняття.

Соціальна спрямованість філософського знання. Духовно-творча природа філософії. Людиномірна сутність філософії. Цінності у філософії. Філософське обґрунтування гуманізму. Гуманістичний зміст філософії. Загальноцивілізаційне і національне у філософії. Духовні аспекти українського Відродження.

## **2. Світовий філософський процес. Українська філософія**

Становлення філософського знання. Міфоепічні засади філософії. Релігійні основи. Парадигмальність філософського знання: давньокитайська і давньоіндійська філософія. Парадигма давньогрецької (еллінської) філософії. Співвідношення філософії і мудрості: любов і віра.

Від Хаосу до Космосу. Досократична філософія, її універсалістські орієнтації (Мілетська школа, Геракліт, піфагореїзм). Криза унітарності мислення (Елейська школа). Тенденція філософського освоєння світу — Емпедокл, Анаксагор, Демокрит. Класична еллінська філософія — Сократ, Платон, сократичні школи, Аристотель. Криза античної класичної філософії. Філософія еллінізму (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм). Римська антична філософія. Неоплатонізм.

Виникнення середньовічної парадигми західноєвропейської філософії: духовна орієнтація. Апологетика (західна і східна). Релігійний характер філософської думки: ідея Бога. Християнський неоплатонізм. Схоластика й екзистенційно-містична лінія середньовічної філософії: рання, середня і пізня схоластика. Реалізм і номіналізм.

Західноєвропейський Ренесанс (ранній — італійський, пізній — північний). Гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Реформація. Просвітництво. Філософія Нового часу. Проблема методу. Філософське обґрунтування нової картини світу (Бекон, Декарт, Спіноза, Лейбніц, Локк, Берклі, Юм). Механістичний характер філософії XVIII ст.

Німецьке просвітництво. Класична німецька філософія. Кант: дуалізм, світ людського буття — природний і моральний. Філософія людського “Я” (Фіхте). Філософія Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Гегеля. Філософські поняття Фейєрбаха.

Філософія XIX ст. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Шукання нової метафори світу (позитивізм). Програма радикального оновлення філософії — марксизм (Маркс і Енгельс), позитивізм,

філософія життя. Відкриття несвідомих поривів життя (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). Відмова від суб'єкт-об'єктної дихотомії буття.

Екзистенціальна філософія. К'єркегор. Німецький екзистенціалізм. Французький екзистенціалізм. Становлення філософії антропології. Персоналізм. Неотомізм.

Сучасна світова філософія. Філософія модерну і постмодерну. Постпозитивізм та аналітична філософія. Розмивання традиційних світоглядних ціннісних позицій. Критика цінностей західної цивілізації. Відмова від проєктів тотального перевлаштування світу. Націленість на вільне культивування людської суб'єктивності. Постмодерністські проєкти перебудови естетики, політики, філософії. Радикальне оновлення філософського дискурсу. Методи емансипації свідомості: феноменологічна редукція Е. Гуссерля. Герменевтичне коло Г. Гадамера, деконструкція Ж. Дерріда, негативна діалектика Т. Адорно, епістемологія М. Фуко та ін.

Філософська думка в Україні. Джерела української філософської культури. Особливості типу української філософської парадигми.

Міфоепічний світогляд праукраїнського етносу (IX–XI ст.). Філософський характер “Велесової книги”. Становлення християнського світогляду на Русі. Філософія Києво-Руської держави (X–XII ст.).

Становлення українського неоплатонізму XIV–XVI ст. (агіографія, ісихазм, ареопагітизм).

Братські школи. Острозький культурно-освітній центр. Українські полемісти. Києво-Могилянський колегіум (1632–1701 рр.), Києво-Могилянська академія (1701–1818 рр.).

Г. Сковорода — фундатор філософії українського духу. Українське Просвітництво. Філософська культура українського бароко.

Академічна філософія в Україні XIX ст. Український романтизм (М. Гоголь, М. Костомаров, Т. Шевченко, М. Куліш, П. Юркевич). Київська екзистенційна філософія XX ст. (М. Бердяєв, Л. Шестов, В. Зеньківський).

Філософські ідеї в Україні наприкінці XIX — на початку XX ст. (В. Антонович, М. Драгоманов, О. Потебня, Леся Українка, М. Коцюбинський, М. Грушевський, В. Винниченко, В. Липинський, Д. Донцов). Філософія української діаспори (О. Чижевський, І. Лисяк-Рудницький, І. Мірчук та ін.). “Культурне відродження” 20-х років. Українське філософське відродження 60-х років. Тисячолітня традиція української філософії (X–XX ст.)

### **3. Філософська онтологія: проблема буття**

Людина в бутті. Людина і буття як “мікро-” і “макросвіт”. Філософський зміст концепції виникнення людини. Проблема спорідненості (“сродності”) людини і буття. Світ “повсякденності” (буденності) як світ людського існування. Буття і суще (онтологічне). “Життєвий світ”. Життя і смерть у контексті повсякденності. Сенса життя. Буття і небуття (ніщо). Способи “компенсації” дійсності.

Форми життєвого світу людини: природний світ (географічне середовище, техніка, виробництво); соціальний світ (соціум, етнос, держава); духовний світ (мораль, мистецтво, релігія, філософія).

Буття і час. Вічне і минуше. Тривалість (плинність) і стійкість буття. Часовість та історичність буття. Буття і простір. Фактичність, наявність, дійсність і можливість як “рівні буття”. Трансцендентність та іманентність: зовнішнє і внутрішнє буття.

Типи онтології: реалізм (матеріалізм), спіритуалізм (ідеалізм), монізм, дуалізм, плюралізм.

Космос, природа, людина. “Профанне” і “сакральне”. Псевдосакральне. Природне і надприродне. Посейбічне і потойбічне. Онтологія і теологія.

Людське буття як практично-духовний “горизонт” світу.

### **4. Феноменологія**

Духовний вимір людського буття. Поняття новітньої філософської онтології. Антологічні виміри духу. Знаково-символічна форма буття духу. Проблеми ідеального. Іntenціональність. Значення світу як іntenціональний корелят буття. Перцепція і апперцепція. Псевдосвідоме (несвідоме, позасвідоме) і свідомість. Природничі та соціально-історичні засади свідомості. Ноезо-ноематичні параметри свідомості. Самосвідомість і людська життєдіяльність. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Практика (“використовуючий” і новаційно-творчий рівні практики). Праксеологія. Свідомість, практика, досвід, пізнання.

### **5. Філософія пізнання (епістемологія)**

Теорія пізнання. Об’єкт і суб’єкт. Об’єкт-суб’єктна і суб’єкт-суб’єктна пізнавальна ситуація. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання.

Опосередковане (раціональне, інтелектуальне) та безпосереднє (ірраціональне, містичне) пізнання. Інтуїція та “вчування” в об’єкт.



Пізнання і творчість. “Логіка наукового дослідження” та її етапи (проблема, гіпотеза, теорія, ідея, вищі щаблі систематизації пізнавального процесу).

Пізнання і знання. Проблема істини (істина абсолютна і відносна, істина-процес). Істина і хибність (помилковість). Істина і вірогідність, ймовірність. Істина монологічна (наукова, “епістемна”) і поліфонічна (філософська). Критерії істини. Знання і мудрість. Рівні знання: віра (гносеологічна віра — believe і релігійна віра — faith), здогад (доксичне знання), дискурсивне (епістемне) знання, “софійне” знання (мудрість).

Глобальний поворот людства до самоусвідомлення і самовизначення. Потреба зміни фундаментальних ідеалізацій метафізики. Прорив до якісно нової філософії — постметафізики. Зміна фундаментальних ідеалізацій метафізики. Альтернативні способи ідеалізації і пізнання (інтуїція, інстинкт, потяги, бажання). Епістемологічні альтернативи логоцентризму: деконструкція Ж. Дерріда, евентуалізація самоочевидностей М. Фуко.

Співбуттєвість різних дискурсів: метафізики, релігії, науки, риторики. Плюралізація фундаментальних гносеологічних припущень. Розширення розмаїття типів розуміння. Перегляд концепції суб’єкта пізнання як неукоріненого в бутті атомізованого індивіда. Занепад картезіанської філософії свідомості як самоочевидної основи пізнання. Внутрішня гетерогенність об’єктів пізнання. Фукіанська стратегія.

Еволюційна епістемологія. Проблема існування загальнолюдських еволюційних структур пізнавального процесу. Концепція вроджених очікувань (К. Поппер). Еволюціонуючі робочі гіпотези індивідуальної свідомості (К. Лоренц).

Методологія. Сучасна методологія пізнання. Універсально-об’єктивістська (природничо-наукова, гуманітарно-наукова) методологія. Діалектика (антична, містико-екзистенційна, гегелівсько-марксистська). Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика, екзистенційно-ментальна). Методологія пізнання як форма організації оптимальної діяльності людини. Методологія прийняття рішень.

## **6. Філософська антропологія**

Буття людини у світі природи. Специфіка людського буття. Природа як об’єктивне начало у самій людині. Буття людини як реаль-

ний процес її існування. Матеріальні основи буття людини. Свобода і творчість — сутнісні характеристики людини. Творчо-трансцендентальна природа людського буття. Свобода, вибір, відповідальність — сутнісні засоби реалізації творчої життєдіяльності людського ества в процесі становлення людської особистості. Цілепокладання як спосіб людської життєдіяльності, “неантїзація світу” і практика. Антропологієнез. Проблема людського начала. Основні детермінанти її появи. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Феномен тілесного. Тіло як носій бутійних змістів. Подолання бінарної опозиції духу і тіла. Духовно-творчі первні тіла. Тенденції до перетворення праці в гру. Орієнтація на цілісність сучасної цивілізації — вияв посилення міфологічного елемента в культурі. Воля, віра, почуття як прояви людського ества.

Тема життя і смерті у філософії. Скінченність індивідуального існування людини. Сенс життя людини і людства. Соціальне буття людини як єдність індивідуального і суспільного буття.

Людина та особистість. Філософія особистості. Особистість як продукт соціального середовища, особливості її історичного розвитку. Типи особистості. Суспільна позиція особистості, її соціальна роль і взаємодія із соціальною нормою. Історичні типи взаємовідносин особистості і суспільства. Відчуження людини в сучасному суспільстві. Проблема оптимізації форм самореалізації людини.

Людське буття як “співбуття”. Проблема людської “самості”. “Я” та інші. Проблема інтерсуб’єктності. Індивідуально-особистісне і соціально-спільнотнісне.

Етноантропологія. Етнонаціональні спільноти: етнос, народ, нація. Їх духовна природа. Національний менталітет. Проблема національного і загальнолюдського (націоналізм, інтернаціоналізм, космополітизм). Нація і національна мова. Антропологія українського народу. Расові ознаки (за Ф. Вовком). Українські типи людей: гоголівська людина, сквородинська людина, шевченківська людина (М. Шлемевич). Українська вдача.

Проблеми гуманізму. Гуманізм античний, гуманізм ренесансний, гуманізм сучасний.

## **7. Соціальна філософія: людина та історичний процес**

Філософія суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні концепції суспільства. Концепції соціопсихологічні. Теорія соціальної дії (М. Вебер, Т. Парсонс). Теорія предметної дії (К. Маркс).

Феномен соціального. Соціум як історичний процес. Соціальне буття людини як реальний життєвий процес. Предметність, діяльність і спілкування — форми існування соціуму. Типи соціальної дії: афективна, традиційна, ціннісно-раціональна, цілераціональна (М. Вебер).

Суспільство як сомоорганізуюча і соморозвиваюча система. Суспільство і природа як підсистеми об'єктивної реальності. Функціонування суспільства як природно-історичний процес. Географічне середовище і його роль у житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Сфери життєдіяльності суспільства. Виробництво і його особливості в інформаційному суспільстві. Діяльність і комунікація.

Проблема джерел соціальної динаміки. Детермінанти суспільного розвитку. Суб'єкт соціальної дії. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група. Середній клас. Соціальна структура традиційного, індустріального та інформаційного суспільства. Соціальна мобільність і соціальна стратифікація. Теорії соціального конфлікту (К. Маркс, Р. Дарендорф).

Суспільство як система соціальних відносин. Типологія соціальних відносин. Система регуляції соціальних відносин. Інституціональний характер соціальної діяльності. Типи соціальних інститутів.

Політика як регулятивний механізм функціонування та розвитку соціуму. Політичні відносини та інститути. Держава як елемент соціальної системи. Особливості становлення української державності. Інститут влади. Влада і демократія. Проблеми розвитку демократії на сучасному етапі. Парадокси посттоталітарної свідомості. Право і мораль у системі нормативної регуляції. Права людини як філософська проблема.

Історичні виміри людського буття. Філософія історії. Людина як суб'єкт історичного процесу. Особистість в історії. Варіативність історичного процесу. Поліваріантність історичного розвитку. Способи тематизації історичної реальності: соціальна історія, політична історія, історія повсякденності, історія ментальностей.

Проблема сенсу історії. Міфологічна і релігійна історична свідомість. Сакральна і профанна історія. Проекти світової історії. Аісторизм сучасної культурної історії. Модуси історичного часу. Тотальність модусу теперішності в сучасній цивілізації. Ідея кінця історії (Ф. Фукуяма). Постісторичний стан суспільства.

## 8. Філософія культури і науки

Мова як вираження внутрішнього духовного світу людини. Феномен мови. Магія слова. Філософські концепції мови. Індивідуально-суспільна природа мови як основа комунікації. Єдність і багатоманітність мов. Символічна природа культури. Культура і цивілізація. Багатоманітність культур і цивілізацій. Колоподібні і лінійні концепції розвитку цивілізації. Східна і західна моделі культури, їх взаємовпливи. Плюралізм сучасних культур і цивілізацій. Україна у світовому геополітичному просторі.

Людиномірна сутність культури. Внутрішня культура і культура спілкування. Діалоговий характер культури. Типологія культури. Народна, масова, елітарна культура.

Культура як ціннісне ставлення людини до світу. Світ чуттєво-емоційних переживань людини. Естетичні цінності людини. Праця як цінність. Естетичне начало людини. Етика добра. Естетика технічної цивілізації. Свобода і відповідальність як цінності сучасної цивілізації. Гармонія вищих цінностей — добра, істини і краси — як ідеал людського буття.

Специфіка науки, її співвідношення з філософією і позанауковим знанням. Методологічні регулятиви розвитку наукового пізнання. Нові типи раціональності: взаємовідношення науки — філософії — релігії. Етика науки. Наука як влада і наука як комунікація. Місце науки в системі духовної культури.

Онтологічні проблеми науки: сучасна картина світу. Проблеми типів реальності і детермінізму в сучасній науці. Світ як множинна і немножинна цілісність. Евристична цінність концепції доповнюваності. Відносність протиставлення людини і природи, матеріального та ідеального.

Філософія техніки. Техніка як фактор розвитку сучасної цивілізації. Еволюція взаємовідносин науки і техніки. Концепція технологічного детермінізму. Незворотність розвитку техніки. Загроза техногенних катастроф. Необхідність зміни технологічного світогляду. Біосферні критерії розвитку цивілізації. Техніка і природа.

Етичні проблеми комп'ютеризації. Нове інформаційне середовище і проблеми людських комунікацій.

Проблема раціональності гуманітарного пізнання. Розуміння як методологічна процедура гуманітарного пізнання. Проблема інтерпретації культурних феноменів.

Явне і неявне знання. Особистісне знання. Герменевтика: наукологічні підвалини розуміння і комунікації. Проблеми соціального проектування.

Зміна основоположних світоглядних засад функціонування суспільства. Потоки соціальної інформації і проблема упорядкування поведінкових і пізнавальних характеристик соціальних груп.

## **9. Аксиологія: цінність буття і стратегія майбутнього**

Аксиологія в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей.

Цінності як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і життєвий смисл. Компоненти цінностей вибору: переживання, потреби, емоції, віра, воля, ідеал. Цінності як регулятор поведінки людини: нормотворча природа людських взаємин.

Базові цінності людського буття. Ціннісні орієнтації. Істина, добро, краса. Поняття про духовну досконалість. Потреба в ідеалі. Проблема втілення ідеалу.

Космічно-природна основа людського буття. Коеволюційні процеси розвитку людства. Людина як чинник розвитку біосфери. Ідеї В. Вернадського про ноосферу. Глобальні проблеми людства. Імперативи виживання людства: екологічний і моральний імперативи.

Стратегія людства в планетарному масштабі. Управління розвитком людства. Завдання переходу від техногенної до антропогенної цивілізації.

Постісторичне буття людства. Глобальне моделювання майбутнього. Плюралізм цінностей: проблема культурного порозуміння. Колізії людського самовизначення. Провідні ціннісні орієнтації людства на межі тисячоліть.

## **ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВСТУПНИКІВ ДО АСПІРАНТУРИ З КУРСУ “ФІЛОСОФІЯ”**

1. Філософія: поняття, предмет вивчення і структура.
2. Соціальні умови формування філософії.
3. Духовні джерела філософії.
4. Специфіка філософського знання.
5. Філософські методи мислення.
6. Філософія і наука: спільне і відмінне.
7. Філософія та ідеологія: спільне і відмінне.
8. Основні функції філософії.
9. Основні етапи світового історико-філософського порядку.
10. Поняття світогляду та його структурні рівні.
11. Буденний і теоретичний світогляд: їх характерні особливості.
12. Проблема людини у філософії.
13. Історичність світогляду (міфологія, релігія, філософія).
14. Діалектика і метафізика.
15. Основні етапи розвитку давньогрецької філософії.
16. Розуміння сутності людини і специфіки її пізнання у давньогрецькій філософії (софісти, Сократ, Платон).
17. Вчення про душу у Платона й Аристотеля.
18. Платон й Аристотель про суспільство й державу.
19. Основні проблеми середньовічної філософії.
20. Особливості християнської антропології Аврелія Августина.
21. Проблема співвідношення віри й знання у філософії Т. Аквінського.
22. Патристика і схоластика: загальна характеристика.
23. Гуманістичні ідеали філософської думки епохи Відродження.
24. Особливості західноєвропейської філософії Нового часу.
25. Вчення Ф. Бекона про метод наукового пізнання.
26. Класичний раціоналізм філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).
27. Соціальна філософія Нового часу (Т. Гоббс, Дж. Локк).
28. Загальна характеристика німецької класичної філософії.
29. Структура пізнавальних здібностей у філософії І. Канта.
30. Новизна етичних уявлень І. Канта.
31. Принципи побудови філософської системи Г. Гегеля.
32. Діалектика Г. Гегеля.

33. Вихідні положення філософії марксизму.
34. Основні течії філософії ХХ ст.
35. Етапи розвитку позитивізму.
36. Філософія прагматизму.
37. Філософія екзистенціалізму.
38. "Філософія життя".
39. Українська філософія: основні етапи розвитку.
40. Філософія в Києво-Могилянській академії.
41. Філософія Г. Сковороди (загальна характеристика).
42. "Філософія серця" П. Юркевича.
43. Історичний розвиток уявлень про природу і світ.
44. Сучасні науки уявлення про принципи організації світу.
45. Рух як загальний спосіб існування світу. Рух і розвиток.
46. Просторово-часова структура світу.
47. Проблема першоначал світу.
48. Основні форми буття.
49. Специфіка буття людини.
50. До природи детермінізму й індетермінізму.
51. Свідомість: наука і релігія про її підґрунтя.
52. Свідомість і мова. Свідомість і праця.
53. Свідомість і самосвідомість.
54. Суспільна й індивідуальна свідомість: їх єдність і відмінність.
55. Гносеологія: її предмет та основні категорії.
56. Чуттєвий рівень пізнання та його форми.
57. Рациональний рівень пізнання та його форми.
58. Поняття "істина" та її основні властивості.
59. Критерії істини.
60. Проблема суб'єкта й об'єкта в науковому пізнанні.
61. Наука як пізнавальна діяльність, система знання, соціальний інститут.
62. Співвідношення емпіричного й теоретичного в пізнанні.
63. Методологія та основні групи методів наукового пізнання.
64. Загальнонаукові методи пізнання.
65. Емпіричні методи наукового пізнання.
66. Методи пізнання сучасної науки.
67. Форми наукового пізнання.
68. Проблема свободи наукової творчості.
69. Глобальні проблеми сучасності як предмет філософського осмислення.

70. Соціальна філософія та її проблеми.
71. Суспільство як саморозвиваюча система.
72. Типологія суспільства в сучасних концепціях соціальної філософії (К. Поппер, Д. Белл, О. Тоффлер).
73. Природні умови суспільного буття. Екологічні проблеми та їх принципи.
74. Демографічні чинники суспільного розвитку.
75. Поняття суспільного виробництва. Основні фактори матеріального виробництва.
76. Індивід і соціум. Поняття “особа”.
77. Соціальна структура суспільства.
78. Соціальні групи та їх типи.
79. Нація: походження та сутність.
80. Особливості становлення та розвитку української нації.
81. Політична система суспільства: поняття та структура.
82. Держава: сутність та основні функції.
83. Форми правління та форми державного устрою.
84. Філософське осмислення антропогенезу.
85. І. Франко: “Наука і її взаємини з працюючими класами”.
86. Д. Чижевський: “До світогляду Шевченка”.
87. М. Костомаров: “Книга буття українського народу”.
88. Д. Донцов: “Дух нашої давнини”.
89. Т. Прокопович: “Натурфілософія або фізика”.
90. Митрополит Іларіон Київський: “Слово про Закон і Благодать”.

МАУП



## **ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ АСПІРАНТІВ**

Семинар — не тільки перевірка рівня самостійного опрацювання, осмислення матеріалу з філософії, а й процес формування та закріплення особистих думок або запитань, суджень, умовиводів. Водночас це й урок навчання вмінню аргументувати свої думки, спроба відстоювати свої погляди на існуючі проблеми.

Плідний семінар — це завжди творча дискусія. Проте семінар матиме такий творчий характер тільки за умови ретельної підготовки до нього. А для цього потрібно ознайомитися з рекомендованою літературою, яка додається до кожної теми семінару, осмислити відпрацьований матеріал. Якщо у процесі підготовки виникли запитання, на які аспірант не знайшов відповіді, ці питання також стають темою для дискусії на семінарі. Ретельна підготовка здобувача до семінару допоможе йому в процесі підготовки до кандидатського екзамену з філософії, сформує готовність швидко відтворити отриману інформацію про будь-яку з розглянутих проблем.

*Тема: Філософія, її походження, проблематика,  
структура та функції*

### ***План***

1. Концепції походження філософії і сучасні уявлення про філософію.
2. Філософія як світогляд: міфологія, релігія, філософія.
3. Генезис предмета філософії: передфілософія, протофілософія, парафілософія.
4. Проблема методу в філософії. Філософія як гносеологія і методологія.
5. Філософія і наука.
6. Структура і функції філософії.

### ***Література***

1. *Вандишев В. М.* Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2005.
2. *Зеленов Л. А.* Система философии. — Н/Новгород, 1991.

3. *Ильенков Э. В.* Философия и культура. — М.: Политиздат, 1991.
4. *Кувакин В. А.* Что такое философия? — М.: МГУ, 1989.
5. *Мамардашвили М. К.* Как я понимаю философию. — М.: Прогресс, 1990.
6. *Ортега-и-Гассет Х.* Что такое философия? — М.: Наука, 1991.
7. *Причетий С. М., Чорний А. М.* Філософія: Навч. посіб. для студ. і аспірантів. — К., 2005.
8. *Філософія:* Навч. посіб. / За ред. І. В. Надольного. — К.: Вікар, 2004
9. *Філософія:* Курс лекцій: Навч. посіб. / І. В. Бичко, В. Г. Табачковський, Г. І. Горак та ін. — К.: Либідь, 1994.
10. *Філософія:* Учеб. для высш. учеб. заведений. — Ростов н/Дону, 1995.

Тема: *Філософія Стародавнього світу*

### **План**

1. Принципи періодизації історії філософії.
2. Стародавня філософія як зародок і колиска всіх подальших типів філософії.
3. Етапи розвитку давньоіндійської філософії: ведичних, епічних, філософських сутр.
4. Філософські погляди представників давньокитайської філософії.
5. Етапи розвитку античної філософії: досократівський, класичний, елліністичний, римський.

### **Література**

1. *Аристотель.* Метафизика / Соч.: В 4 т. — М.: Мысль, 1983. — Т. 1.
2. *Виндельбанд В.* История древней философии. — К.: Тандем, 1995.
3. *Грищенко Г. В.* История философии: Учебник. — 2-е изд. — М.: Юрайт-Издат, 2005.
4. *Древнеиндийская философия.* Начальный период / Пер. с санскр. — М.: Мысль, 1972.
5. *Історія філософії:* Підруч. для вищої шк. / За ред. В. Г. Кременя: — Харків: Прапор, 2003.

6. *Мудрецы* Китая. Ян Чжу, Лецзы, Чжуанцзы: Пер. с кит. — СПб.: Петербург-XXI век; Лань, 1994.
7. *На ріках* вавилонських. З найдавнішої літератури Шумеру, Вавилону, Палестини / Упоряд. М. Н. Москаленко. — К.: Дніпро, 1991.
8. *Платон*. Сочинения: В 3 т. — М.: Мысль, 1972.
9. *Роллан Р.* Жизнь Рамакришны. Жизнь Вивекананды: Пер с фр. — К.: Украина, 1991.
10. *Упанишады* / Пер. с санскр. А. Я. Сыркина. — М.: Вост. Литер, 2003.
11. *Учение*. Пятикнижие Моисеево / Пер., введ. и коммент. И. Ш. Шифмана. — М.: Республика, 1993.
12. *Философские* тексты “Махабхараты”: Пер. с санскр. / Отв. ред. Ю. М. Волобуев. — Ашхабад: Илым, 1978.
13. *Філософія*: Курс лекцій: Навч. посіб. /І. В. Бичко, В. Г. Табачковський, Г. І. Горак та ін. — К.: Либідь, 1994. — Лекції 2, 3.
14. *Фрагменты* ранних греческих философов. — М.: Наука, 1989. — Часть 1, 2.
15. *Чаньшев А. Н.* Курс лекций по древней философии: Учеб. пособие. — М.: Высш. шк., 1981.
16. *Чаньшев А. Н.* Курс лекций по древней и средневековой философии: Учеб. пособие для вузов. — М.: Высш. шк., 1991.
17. *Шуцкий Ю. К.* Китайская классическая книга перемен Ицзин. — М.: Рус. книгоиздательское товарищество, 1993.
18. *Щербатской Ф. И.* Избранные труды по буддизму. — М.: Наука, 1988.

Тема: *Філософія Середньовіччя та епохи Відродження*

### **План**

1. Етапи розвитку філософії Середньовіччя в Західній Європі: апологетика, патристика, схоластика.
2. Номіналізм, реалізм і концептуалізм.
3. Філософія епохи Відродження.
4. Філософія Реформації.

### **Література**

1. *Августин А.* Исповедь. — М.: Мысль, 1991.
2. *Аль Маари Абуль Аля.* Избранное. — М.: Худ. лит-ра, 1990.

3. *Апулей*. Метаморфозы или Золотой осел. — М.: Геликон, 1991.
4. *Бокаччо Дж.* Декамерон. — К.: Ковчег, 1993.
5. *Генин М.* Нострадамус (пророк европейской истории). — Таллинн: Рио, 1991.
6. *Гриненко Г. В.* История философии: Учеб. пособие. — М.: Юрайт-Издат, 2005.
7. *Дамаскин Иоанн.* Точное изложение православной веры. — М.: Братство святителя Алексия; Ростов н/Д, Приазовский край, 1992.
8. *Ибн Сина Абу Али (Авиценна).* Избранные философские произведения. — М.: Наука, 1980.
9. *История философии: Запад — Россия — Восток.* Книга вторая: Философия XV—XIX в.: Учеб. для студ. вузов / Под ред. Н. В. Мотрошиловой. — М.: Греко-латинский кабинет, 1996.
10. *Кондзьолка В. В.* Історія середньовічної філософії: Навч. посіб. — Львів: Світ, 2001.
11. *Коран* / Пер. с араб. акад. И. Ю. Крачковского. — М.: Раритет, 1990.
12. *Кузанский Н.* Сочинения: В 2 т. — М.: Мысль, 1979. — Т. 1, 2.
13. *Мотрошилова Н. В.* Рождение и развитие философских идей. — М.: Политиздат, 1991.
14. *Монтэнь М.* Опыты. — М.: Правда, 1991.
15. *Новий заповіт:* Пер. з грецьк. — Відень: Логопрес, 1991.
16. *Пиотровский М. Б.* Коранические сказания. — М.: Высш. шк., 1929.
17. *Соколов В. В.* Средневековая философия XV—XVII веков: Учеб. пособие. — М.: Высш. шк., 1984.
18. *Хайам Омар.* Рубайат. — М.: Высш. шк., 1972.
19. *Чалоян В. К.* Восток — Запад: преемственность в философии античного и средневекового общества. — М.: Наука, 1979.
20. *Чаньшиев А. Н.* Курс лекций по древней и средневековой философии. — М.: Высш. шк., 1991.

Тема: *Філософія Нового часу та епохи Прорітництва*

### **План**

1. Основні риси філософського мислення Нового часу. Наукова революція XVII ст. Технічна та індустріальна революції.
2. Емпіризм і гносеологія Ф. Бекона.

3. Дуалізм і раціоналізм Р. Декарта, пантеїзм Б. Спінози, монадологія Г. Лейбніца.
4. Суб'єктивні ідеалісти XVII ст. (П. Бейль, Дж. Берклі, Д. Юм).
5. Французькі матеріалісти XVIII ст. (Дідро, П.-А. Гольбах, Ш. Монтеск'є, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо).

### ***Література***

1. *Антирери Дарно*. Западная философия от истоков до наших дней. — СПб.: Пневма, 2002.
2. *Бейль П.* Исторический и критический словарь: В 2 т. — М.: Мысль, 1968. — Т. 1, 2.
3. *Бэкон Ф.* Сочинения: В 2 т. — М.: Мысль, 1977. — Т. 1.
4. *Беркли Дж.* Сочинения. — М.: Мысль, 1978.
5. *Вольтер.* Философские сочинения. — М.: Наука, 1989.
6. *Гассенди П.* Сочинения: В 2 т. — М.: Мысль, 1966. — Т. 1.
7. *Гельвеций К.* Сочинения: В 2 т. — М., 1973. — Т. 1.
8. *Гоббс Т.* Избранные произведения: В 2 т. — М.: Мысль, 1964. — Т. 1.
9. *Ламетри Ж.* Сочинения. — М.: Мысль, 1976.
10. *Декарт Р.* Избранные произведения: В 2 т. — М.: Мысль, 1989. — Т. 1.
11. *Локк Дж.* Избранные философские произведения: В 2 т. — М.: Мысль, 1960.
12. *Лейбниц Г. В.* Сочинения: В 4 т. Монадология. — М.: Мысль, 1982. — Т. 1.
13. *Мандевиль Б.* Басня о пчелах или Пороки честных лиц — благо для общества. — М.: Мысль, 1974.
14. *Мееровский В. В.* Джон Толланд. — М.: Мысль, 1979.
15. *Мор Т.* Утопия // Утопический социализм: Хрестоматия. — М.: Политиздат, 1982.
16. *Присухін С. І.* Філософія: Навч. посіб: У 2 ч. — К.: Вид-во КНЕУ, 2006.
17. *Руссо Ж.-Ж.* Трактаты. — М.: Наука, 1969.
18. *Спиноза Б.* Избранные произведения: В 2 т. — М.: Мысль, 1964. — Т. 2.
19. *Філософія: Курс лекцій: Навч. посіб. / І. В. Бичко, В. Г. Табачковський, Г. І. Горак та ін.* — К.: Либідь, 1994. — Лекція 6.
20. *Юм Д.* Сочинения: В 2 т. — М.: Мысль, 1965. — Т. 1.

### **План**

1. Історичні умови формування класичної німецької філософії, її основні риси.
2. Філософські та соціально-етичні погляди І. Канта.
3. Післякантівський суб'єктивний ідеалізм (Й. Фіхте).
4. Діалектика і натурфілософія Ф. Шеллінга.
5. Філософія історії Й. Гердера.
6. Об'єктивний ідеалізм і діалектика Г. Гегеля.
6. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
7. Марксистська філософія, її позитивні і негативні сторони.

### **Література**

1. *Антирери Дарно*. Западная философия от истоков до наших дней. — СПб.: Пневма, 2002.
2. *Гегель Г.* Работы разных лет: В 2 т. Философская пропедевтика. — М.: Мысль, 1971. — Т. 1.
3. *Гегель Г.* Философия права. — М.: Мысль, 1990.
4. *Гегель Г.* Энциклопедия философских наук. Наука логики. — М.: Мысль, 1974. — Т. 1.
5. *Гулыга А. В.* Немецкая классическая философия. — М.: Мысль, 1986.
6. *История философии в кратком изложении* / Пер. с чешск. И. И. Богута. — М.: Мысль, 1991.
7. *Кант И.* Сочинения: В 6 т. — М.: Мысль, 1963–1966.
8. *Кант, Фихте, Шеллинг, Гегель, Фейербах.* Философский энциклопедический словарь. — М.: Сов. энцикл., 1989.
9. *Фейербах Л.* История философии // Собр. произведений: В 3 т. — М.: Мысль, 1987.
10. *Фейербах Л.* Сущность христианства. — М.: Мысль, 1965.
11. *Філософія: Курс лекцій: Навч. посіб.* / І. В. Бичко, В. Г. Табачковський, Г. І. Горак та ін. — К.: Либідь, 1994. — Лекція 7.
12. *Шеллинг Ф. В.* Сочинения: В 2 т. — М.: Мысль, 1989.
13. *Шеллинг Ф. В.* Философия искусства. — М.: Мысль, 1966.

### **План**

1. Сутність класичного і некласичного підходів до побудови філософських систем.
2. Позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм.
3. Філософія життя, її антираціоналістичний характер.
4. Екзистенціалізм та його різновиди.
5. Філософська антропологія.
6. Психологія: фрейдизм та неофрейдизм.
7. Персоналізм та неомізм.

### **Література**

1. *Андерсен П.* Размышления о западном марксизме. На путях исторического марксизма: Пер. с англ. — М.: Интер-Версо, 1991.
2. *Бубер М.* Два образа веры. — М.: Республика, 1995.
3. *Борхес Х. Л.* Письмена Бога / Сост., вступ. статья и прилож. И. М. Петровского. — М.: Республика, 1992.
4. *Зотов А. Ф.* Современная западная философия: Учебник. — М.: Высш. шк., 2001.
5. *Ильенков Э. В.* Философия и культура. — М.: Политиздат, 1991.
6. *Камю А.* Бунтующий человек. — М.: Прогресс, 1990.
7. *Кремень В. Г.* Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. — К.: Книга, 2005.
8. *Лукач Д.* К онтологии общественного бытия. Прологомены. — М.: Прогресс, 1991.
9. *Ленін В. І.* Матеріалізм та емпіріокритицизм / Повне збір. творів. — К.: Політвидав України, 1971. — Т. 29.
10. *Маркс К.* Економічно-філософські рукописи 1844 р. / Маркс К., Енгельс Ф. Твори. — Т. 42.
11. *Маркс К.* Тези про Фейербаха / Маркс К., Енгельс Ф. Твори. — Т. 3.
12. *Маркс К., Енгельс Ф.* Німецька ідеологія. Розділ 1 / Маркс К., Енгельс Ф. Твори. — Т. 3.
13. *Маркузе Т.* Освобождение. — М.: Политиздат, 1970.
14. *Ницше Ф.* Так говорил Заратустра. — Л.: Сириус, 1990. — Кн. 1.
15. *Ницше Ф.* По ту сторону добра и зла. — Л.: Сириус, 1990. — Кн. 2.

16. *Ортега-и-Гассет Х.* Эстетика. Философия культуры. — М.: Искусство, 1991.
17. *Поппер К.* Открытое общество и его враги: В 2 т.: Пер. с англ. / Под ред. В. Н. Садовского. — М.: Феникс, 1992.
18. *Пуанкаре А.* О науке: Пер. с фр. — М.: Наука, 1983.
19. *Рассел Б.* Почему я не христианин. — М.: Политиздат, 1987.
20. *Самопознание* европейской культуры XX в. // Мыслители и писатели Запада о месте культуры в современном обществе. — М.: Политиздат, 1991.
21. *Сумерки богов* / Сост. и общ. ред. А. А. Яковлева. — М.: Политиздат, 1990.
22. *Уайтхэд А. И.* Избранные работы по философии: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1990.
23. *Философия, религия, культура: Критический анализ современной буржуазной философии.* — М.: Наука, 1982.
24. *Фрейд З.* Психология бессознательного. — М.: Просвещение, 1989.
25. *Фромм Э.* Бегство от свободы. Человек для себя. — Минск: Попурри, 2000.
26. *Фромм Э.* Искусство любить. Душа человека. — М., 1992.
27. *Фромм Э.* Человек для себя: Пер. с англ. — М.: Коллегиум, 1992.
28. *Фромм Э.* Иметь или быть? — М.: Прогресс, 1990.
29. *Хабермас Ю.* Познание и интерес // Филос. науки. — 1990. — № 1.
30. *Хайдеггер М.* Разговор на проселочной дороге. — М.: Высш. шк., 1991.
31. *Читанка з історії філософії: В 6 кн. Зарубіжна філософія.* — К., 1992.
32. *Шарден П. Тейяр де.* Феномен человека. — М.: Наука, 1987.
33. *Швейцер А.* Благоговение перед жизнью: Пер. с нем. / Сост. и послеслов. А. А. Гусейнова. — М.: Прогресс, 1992.
34. *Шопенгауэр А.* Мир как воля и представление. — Мн.: Харвест, 2005.
35. *Шпенглер О.* Закат Европы. — М.: Мысль, 1993.
36. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории. — М.: Республика, 1994.



**План**

1. Давньослов'янська міфологія — колыска філософської думки України-Русі.
2. Філософська думка Київської Русі.
3. Філософські ідеї в духовній культурі України. Гуманістичні ідеї епохи Відродження в Україні.
4. Розвиток реформаційних і гуманістичних ідей в Острозькій академії та братських школах.
5. Філософія українського Просвітництва та Києво-Могилянська академія. Український романтизм: філософія і світогляд.
6. “Філософія серця”.
7. Українська академічна філософія ХІХ ст.
8. Російськомовна школа “Київського кола” другої половини ХІХ — початку ХХ ст.
9. Філософія української революційної демократії.
10. Філософська думка української діаспори.
11. Світоглядна філософська ситуація в радянській Україні.
12. Сучасний стан філософської думки в Україні.

**Література**

1. *Булашев Г.* Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. — К.: Наук. думка, 1992.
2. *Бердяев Н. А.* Судьба России. — М.: Изд-во МГУ, 1990.
3. *Бердяев Н. А.* Истоки и смысл русского коммунизма. — М.: Наука, 1990.
4. *Винниченко В. В.* Відродження нації. — М.: Дніпро, 1990.
5. *Забужко О.* Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. — К.: Наук. думка, 1992.
6. *Вернадский В. И.* Философские мысли натуралиста. — М.: Наука, 1988.
7. *Горський В. С.* Історія української філософії: Підручник. — К.: Либідь, 2004.
8. *Драгоманов М. П.* Вибране. — К.: Либідь, 1991.
9. *Донцов Д.* Дух нашої давнини. — Дрогобич: Відродження, 1991.
10. *Історія філософії України: У 3 т.* — К.: Наук. думка, 1987.
11. *Історія філософії України: Підручник / М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, І. В. Бичко та ін.* — К.: Либідь, 1994.

12. *Історія філософії України*. Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд.: М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. — К.: Либідь, 1993.
13. *Іванов І. Філософія і стиль мислення Г. Сковороди*. — К.: Наук. думка, 1983.
14. *Кистяковский Б. А. Проблема и задача социально-научного познания // Филос. и социол. мысль*. — 1992. — № 1, 2.
15. *Липинський В. Листи до братів-хліборобів // Філософ. і соціол. думка*. — 1991. — № 10.
16. *Мережковский Д. С. Гоголь и черт. В тихом омуте: Статьи и исследования разных лет*. — М.: Сов. писатель, 1991.
17. *Пріцак О. Хозарська держава — попередниця Київської Русі // Віче*. — 1992. — № 4.
18. *Пашук А. І. Іван Вишенський — мислитель і борець*. — Львів: Світ, 1990.
19. *Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т.* — К.: Наук. думка, 1973.
20. *Табачников И. А. Григорий Сковорода*. — М.: Мысль, 1972.
21. *Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. XIX век / Под ред. И. Т. Фролова*. — М.: Республика, 1995.
22. *Шевченко Т. Г. Щоденник*. — К.: Дніпро, 1991.
23. *Юркевич П. Д. Философские произведения*. — М.: Правда, 1990.

*Тема: Буття, матерія, свідомість  
як вихідні поняття філософських систем*

### **План**

1. Сутність та основні форми буття.
2. Буття матеріального. Генезис поняття матерії.
3. Матерія і рух. Соціальна форма руху (розвитку).
4. Простір і час, їх різновиди. Соціальний простір і соціальний час.
5. Буття ідеального, його природа. Сутність свідомості, процесу пізнання та мислення.
6. Проблема єдності світу і специфіка її розв'язання в різних філософських системах.

## ***Література***

1. *Бытие*, материя, сознание. Философский энциклопедический словарь. — М.: Сов. энцикл., 1989.
2. *Грэхэм Лоран Р.* Естествознание, философия и науки о человеческом поведении в Советском Союзе: Пер. с англ. — М.: Политиздат, 1991.
3. *Лук'янець В. С., Кравченко О. М., Храмова В. Л. та ін.* Сучасне природознавство: когнітивний, світоглядний, культурно-історичний виміри. — К.: Наук. думка, 1995.
4. *Лукач Д.* Онтології общественного бытия. Прологомены. — М.: Прогресс, 1991.
5. *Нестеренко В. Г.* Вступ до філософії: онтологія людини. — К., 1995.
6. *Філософія: Курс лекцій: Навч. посіб.* / І. Б. Бичко, В. Г. Табачковський, Г. І. Горак та ін. — К.: Либідь, 1994. — Лекції 13–14.
7. *Чайковский Ю.* Познательные модели, плюрализм и выживание // Путь. — М., 1992. — № 2.

Тема: *Матеріально-практичні засади виміру людського буття та суспільного пізнання*

## ***План***

1. Соціальна філософія і проблема аналізу суспільного буття. Буття як діяльність.
2. Специфіка соціального пізнання і соціальної практики.
3. Матеріальні засади суспільного буття, його структура.
4. Система: “людина — природа — суспільство”. НТР і соціально-економічні та екологічні проблеми сучасності.
5. Базис і надбудова, їх структура і взаємозв'язок. Надбудовчі і позанабудовчі елементи.
6. Політичне і соціальне життя суспільства. Поняття класовості та ментальності.

## ***Література***

1. *Аверьянов А. Н.* Системное познание мира. — М.: Политиздат, 1985.
2. *Горелов А. А.* Человек — гармония — природа. — М.: Наука, 1990.

3. *Коршунов А. М., Мантатов В. В.* Диалектика социального познания. — М.: Политиздат, 1988.
4. *Моисеев Н.* Человек и ноосфера. — М.: Молодая гвардия, 1990.
5. *Панарин А. С.* Возвращение в цивилизацию, или “Формальное одиночество” // Филос. науки. — 1991. — № 8.
6. *Філософія: Курс лекцій: Навч. посіб. / І. В. Бичко, В. Г. Табачковський, Г. І. Горак та ін.* — К.: Либідь, 1994. — Лекції 21–22.
7. *Щокін Г. В.* Концепція соціального розвитку: висновки для України. — К.: МАУП, 2002.

Тема: *Духовні виміри буття людини і суспільства*

### **План**

1. Буття ідеального, його сутність і структура. Дух і свідомість.
2. Суспільна свідомість, її природа, структура, функції і форми.
3. Політична свідомість.
4. Правова свідомість.
5. Моральна свідомість.
6. Естетична свідомість.
7. Релігійна та атеїстична свідомість.
8. Проблеми ролі і місця економічної свідомості.

### **Література**

1. *Абрамов В. І.* Духовність суспільства і методологія системного вивчення. — К.: Вид-во КНЕУ, 2004.
2. *Гаєвський Б. А.* Філософія політики. — К.: Вища шк., 2005.
3. *Кара-Мурза С. Г.* Манипуляція сознанием. — М.: Алгоритм, 2000.
4. *Общественное сознание и его формы.* — М.: Политиздат, 1986.
5. *От философии жизни к философии культуры: Сб. статей / Под ред. В. П. Возчина.* — СПб.: Алетейя, 2001.
6. *Попов В. Д.* Экономическое сознание: сущность, формирование и роль в обществе. — М., 1981.
7. *Рих А.* Хозяйственная этика. — М.: Посев, 1996.
8. *Самосознание европейской культуры XX в.: Мыслители и писатели Запада о месте культуры в современном обществе.* — М.: Политиздат, 1991.

9. *Філософія*: Навч. посіб. / За ред. І. В. Бичка та ін. — К.: Либідь, 1994. — Лекція 23.
10. *Філософія, релігія, культура* / Под ред. Т. А. Кузьміна. — М.: Наука, 1982.

Тема: *Філософія як методологія наукового пізнання. Структура і методи наукового дослідження*

### **План**

1. Пізнання як процес. Суб'єкт пізнання.
2. Пізнання як відображення і пізнання як творчість. Концепція істини.
3. Співвідношення філософської методології, загальнонаукових і частково наукових методів пізнання.
4. Методологічні ідеї філософії структуралізму, феноменології, герменевтики, діалектичного та історичного матеріалізму.
5. Наука як об'єкт філософського дослідження. Філософські і методологічні науки.
6. Анатомія науки. Наукові знання та науковий метод, структура. Основні форми наукового пізнання.
7. Проблема класифікації науки і наукового знання.
8. Проблема структурування наукового дослідження, етапи розвитку.
9. Проблема істинності наукового знання і верифікації (фальсифікації) результатів наукових досліджень.
10. Філософія і стиль мислення в науці і практичній діяльності. Проблема гармонії, істини, добра та краси у творчості вченого.

### **Література**

1. *Балабанов Н. В.* Суспільство знань та інновацій: шлях до майбутнього України. — К.: Арістей, 2005.
2. *Барабашов А. Г.* Будущее математики: методологические аспекты прогнозирования. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1991.
3. *Гуссерль Э.* Логические исследования: Картезианские размышления. — Мн.: Харвест, 2000.
4. *Вернадский В. И.* Научная мысль как планетарное явление. — М.: Наука, 1991.

5. *Голдстейн М. и Голдстейн И.* Как мы познаем. Исследование процесса познания: Сокр. пер. с англ. — М.: Знание, 1984.
6. *Копнин П. В.* Логические основы науки. — М.: Наука, 1968.
7. *Крымский С. Б., Пилипенко В. Е., Салюк Ю. В.* Верификация социальных прогнозов (методологический аспект). — К.: Наук. думка, 1992.
8. *Кун Т.* Структура научных революций. — М.: Наука, 1977.
9. *Кураев В. И., Лазарев Ф. В.* Точность, истина и рост знания. — М.: Наука, 1988.
10. *Мулуд Н.* Современный структурализм. Размышления о методе философии и точных наук: Пер. с фр. — М.: Наука, 1973.
11. *Охрименко О. Г.* Фундаментальні філософські проблеми: Конспект викладу курсу лекцій для студентів: Навч. посіб. — К.: Парапан, 2003.
12. *Платонов С.* После коммунизма. Второе пришествие. — М.: Молодая гвардия, 1991.
13. *Поппер К.* Логика и рост научного познания. — М.: Прогресс, 1983.
14. *Пуанкаре А.* О науке: Пер. с фр. — М.: Наука, 1983.
15. *Ракитов А. М.* Анатомия научного знания. — М.: Политиздат, 1969.
16. *Сокулер Э. А.* Проблема обоснования знания: Гносеологические концепции Л. Витгенштейна и К. Поппера. — М.: Наука, 1988.
17. *Уайтхэд А. И.* Избранные работы по философии. — М.: Прогресс, 1990.
18. *Философия, методология, наука / Под ред. Б. А. Лекторского.* — М.: Наука, 1972.
19. *Хейне Пол.* Экономический образ мышления: Пер. с англ. — М., 1991.
20. *Христос Я.* Нерозривна філософія. — К.: Основи, 2000.
21. *Чудинов Э. М.* Природа научной истины. — М.: Политиздат, 1977.
22. *Яновская С. А.* Методологические проблемы науки. — М.: Мысль, 1972.

## **ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТУ**

Реферат є письмовою філософсько-методологічною роботою, яку виконує аспірант або здобувач, готуючись до складання кандидатського екзамену з філософії. Без позитивного письмового відгуку про реферат викладача кафедри філософії аспіранта або здобувача до екзамену не допускають. Оцінка реферату заноситься до протоколу іспиту.

Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення вибраної філософської проблеми, сучасної філософської літератури, а також оволодіння навичками логічного узагальнення матеріалу.

Реферат має бути самостійною роботою, яка свідчить про здатність автора розбиратися у філософських питаннях, систематизувати теоретичний матеріал з обраної теми, творчо використовувати філософські ідеї та положення для методологічного аналізу матеріалів науки, з якої спеціалізується аспірант або здобувач. Думки інших авторів та цитати повинні мати посилання на джерела, оформлені в загальноприйнятому порядку. Пряме запозичення положень без зазначення джерел не допускається.

Тему реферату аспірант чи здобувач вибирає самостійно з орієнтовного списку тем, затверджених кафедрою. Як правило, тема реферату повинна висвітлювати найважливіші філософсько-методологічні та світоглядні проблеми, пов'язані з науковою спеціальністю або темою дисертаційної роботи аспіранта чи здобувача. Тему та зміст реферату потрібно узгодити з науковим керівником.

Реферат обов'язково повинен мати заголовок, план, вступ, основний зміст теми, висновки, а також список використаної літератури при підготовці і написанні реферату (щонайменше 10 назв).

План повинен містити всі перелічені структурні елементи реферату із зазначенням сторінок, на яких вони розміщені. Основний зміст реферату поділяється на параграфи чи розділи. Заголовки плану дублюють у тексті реферату.

Вступ – найважливіший змістовий елемент реферату. Форма його написання довільна, але обов'язково мають бути відображені такі питання: обґрунтування вибору теми, її оцінка щодо актуальності та важливості, визначення її місця в існуючій філософській проблематиці, оцінювання ступеня і характеру розробки теми, зміст філо-

софської проблематики, яку автор бачить у цій темі, формулювання мети і завдань філософського дослідження, зв'язок обраної теми з науковою спеціальністю автора.

Основний зміст теми передбачає самостійно виконане дослідження з проблеми, заявленої в назві реферату, узагальнення існуючої філософської літератури або методологічну розробку філософської проблеми із зазначенням її застосування у сферах наукових інтересів автора реферату.

У висновку автор стисло викладає думки про викладене в основній частині реферату, робить відповідні висновки або посилання на методологічне і світоглядне застосування матеріалу, викладеного в рефераті. Обов'язково слід зазначити ту частину змісту реферату, яка свідчить про роботу, виконану самим автором.

Список використаної літератури повинен свідчити про обсяг вивчених автором першоджерел, за якими може обговорюватися реферат. Список повинен містити фундаментальні наукові праці й останні публікації з теми як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Використані першоджерела повинні бути відображені в рефераті, проте не обов'язково шляхом прямого цитування.

Загальний обсяг тексту реферату — 24–25 сторінок, надрукованих через два інтервали. Реферат повинен бути зброшурований і мати титульний аркуш, де повинні зазначатися: Міжрегіональна Академія управління персоналом, назва кафедри (кафедра історії, філософії), тема реферату, прізвище, ім'я та по батькові аспіранта чи здобувача, посада, повна назва установи, де працює автор, місто і рік написання реферату. У відділ аспірантури подається перший примірник з підписом автора і датою подання. Реферат повинен відповідати вимогам наукової публікації, бути акуратно оформленим із застосуванням необхідного наукового апарату (точне цитування вихідних даних публікацій відповідно до існуючих вимог, звірені цитати).

Аспіранти чи здобувачі, які навчаються в семінарських групах, подають реферат керівникові семінару згідно з терміном, обумовленим планом роботи групи, але не пізніше як за місяць до екзамену. За рішенням керівника семінарських занять реферати можуть бути подані на обговорення в семінарських групах. Здобувачі, які складають екзамен екстерном, зобов'язані подати реферат на кафедру не пізніше як за місяць до складання екзамену.

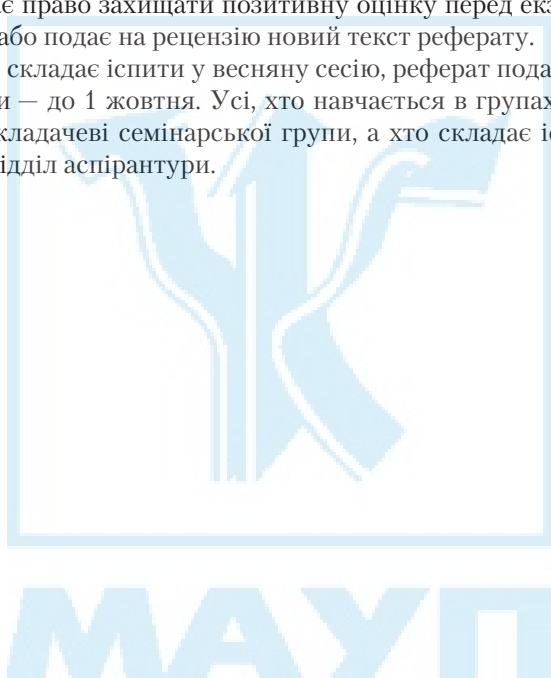
Реферат і відгук на нього розглядаються на кафедрі. Можливе обговорення з автором за темою реферату. Якість реферату враховується при оцінюванні знань на кандидатському екзамені.



Для оцінки реферату використовують такі критерії, як відповідність теми змісту і форми реферату, глибина, повнота розкриття теми, логіка викладення матеріалу, мовностильова культура викладу, рівень навичок самостійної роботи з науковою літературою та вміння критично оцінити її, власне бачення проблеми дослідником, творчий характер роботи, актуальність, новизна і зв'язок з темою дисертаційного дослідження автора.

Автор реферату має право до екзамену ознайомитися з рецензією. Якщо рецензент оцінює реферат на “незадовільно”, то аспірант (здобувач) має право захищати позитивну оцінку перед екзаменаційною комісією або подає на рецензію новий текст реферату.

Ті, хто складає іспити у весняну сесію, реферат подають до 1 квітня, восени — до 1 жовтня. Усі, хто навчається в групах, подають реферат викладачеві семінарської групи, а хто складає іспити екстерном — у відділ аспірантури.



## **ОРІЄНТОВАНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ**

### ***Філософія економіки і управління***

1. Методологічні засади ринкової орієнтації людини.
2. Е. Фромм про конфлікт двох орієнтацій людини: ринкової і продуктивної.
3. Теологічні підходи до етики господарювання.
4. К. Маркс про проблему відчуження і шляхи її розв'язання.
5. Економічна свідомість і економічне мислення.
6. Свобода та економіка.
7. Протестантська етика як фактор становлення і розвитку ринкової економіки.
8. Проблема демократії і соціально-економічного життя суспільства.
9. Філософсько-світоглядні основи економічної діяльності
10. Свобода індивіда й економічна свобода.
11. Духовно-культурні основи соціального правління.
12. Методологічні основи культури управління.
13. Культура економічного мислення як основа підприємницької культури.
14. Філософська основа бізнесу.
15. Філософія економіки: сутність і сучасний стан.
16. Логічні аспекти економіки.
17. Методологічні проблеми економіки.
18. Філософія сучасної комп'ютерної технології.
19. Інформація як фундаментальна властивість сущого.
20. Штучний інтелект й інтелектуальна система: єдність і відмінність.
21. Філософсько-методологічне значення кібернетики.
22. Комп'ютер: засіб чи суб'єкт мислення?
23. Економічна наука і синергетика: шляхи дотичності.
24. Менеджмент: соціальний інститут чи наука?
25. Інформація як товар.
26. Проблема творчості та інновацій в управлінській діяльності.
27. Роль егоїзму й альтруїзму в управлінській діяльності.
28. Інтереси в управлінській діяльності та їх конкретні форми вияву (аксіологічний аспект).
29. Фаталізм і волюнтаризм у діяльності менеджера (маркетолога).  
Аналіз наслідків.

30. Роль менеджера в мотивації персоналу.
31. Самоменеджмент як самомотивація в ринковій економіці.
32. Мотивація як визначальна функція сучасного мислення.
33. Філософія грошей.

### ***Література***

1. *Василенко В. О.* Теорія і практика розробки українських рішень. — К., 2002.
2. *Вебер М.* Избранные произведения. — М.: Прогресс, 1990.
3. *Вейл П.* Искусство менеджмента. — М., 1993.
4. *Маркс К., Энгельс Ф.* Економічно-філософські рукописи 1844 р. // Твори. — Т. 42.
5. *Кортунов В. В.* Философия денег. — К., 2002.
6. *Муамар аль-Каддафі.* Зелена книга. — К.: Поділ-інформ; Волонтер, 1992.
7. *Петрухин В. С.* Менеджмент XXI века: Руководство для бизнеса. — М., 1998.
8. *Рих А.* Хозяйственная этика. — М.: Посев, 1992.
9. *Скворцов Н. Н.* Формула делового успеха. — К., 1997.
10. *Философия* економіки. — К., 2002.
11. *Фромм Э.* Иметь или быть? — М.: Прогресс, 1990.
12. *Фромм Э.* Человек для себя: Исследование психологических проблем этики. — М.: Коллегиум, 1992.
13. *Хейне П.* Экономический образ мышления. — М.: Новости, 1991.
14. *Яковенко В. Б.* Введение в инновационные технологии. — К., 1993.

### ***Філософія історії і культури***

1. Всесвітньоісторичний процес і сонячні цикли.
2. Сучасна глобалістика й альтернативи майбутнього.
3. Методологія історизму і “відкрите суспільство”.
4. Світ форм економічного життя у контексті всесвітньоісторичних перспектив.
5. Методологія організації світової історії в просторі і часі.
6. Цивілізаційна модель осягнення історії.
7. Методологічні принципи теорії етногенезу Л. Гумільова.
8. Філософія глобальних проблем сучасності.
9. Проблеми типології культури.

10. Концепція універсального еволюціонізму як теоретична основа ноосферогенезу.
11. Національна ідея в контексті глобалізації.
12. Категорія необхідності у філософських концепціях античності.
13. Антропологічний поворот в античній філософії.
14. Структура світобудови у філософії Платона.
15. Концепція щастя у філософських системах Платона, Аристотеля та Сенеки.
16. Філософські вчення про Бога: теоцентризм, пантеїзм, деїзм.
17. Циклічність і лінійність: дві моделі розуміння історичного процесу.
18. Формулювання позиції панлогізму Р. Декарта та його значення.
19. Філософське розуміння держави у філософських концепціях Нового часу.
20. Романтична критика Просвітництва: філософський підхід.
21. Співвідношення теоретичної і практичної філософії у філософії німецького ідеалізму.
22. Сутність “коперніканського повороту” І. Канта та її значення для філософії культури.
23. Проблема свободи у філософії Ф. Шеллінга.
24. Гегель про історичні форми розвитку свободи.
25. Філософське осягнення традиції в сучасній філософії.
26. Символічна природа культури.

### *Література*

1. *Бойченко І. В.* Філософія історії: Підручник. — К.: Знання, 2000.
2. *Бродель Ф.* Время мира: Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм. Т. 3. — М.: Прогресс, 1991.
3. *Виндельбанд В.* Філософія культури і трансцендентальний ідеалізм // *Культурологія. ХХ век: Антологія.* — М., 1995.
4. *Гатальська С. М.* Філософія культури. — К.: Либідь, 2005.
5. *Гегель Г.* Лекції по філософії історії. — СПб., 1993.
6. *Гумилев Л. Н.* Географія етноса і історический період. — Л.: Наука, 1990.
7. *Гуссерль Э.* Кризис европейского человечества и философия // *Гуссерль Э. Філософія как строга наука.* — Новочеркасск, 1994.
8. *Забужко О.* Філософія української ідеї та європейський контекст. — К.: Основи, 1993.
9. *Історія філософії.* — К., 2002.

10. *Кассирер Э.* Логика наук о культуре // Кассирер Э. Избранное: Опыт о человеке. — М., 1998.
11. *Крымский С. Б.* Философия как путь человечности и надежды. — К.: Курс, 2000.
12. *Лук'яненко Л.* Національна ідея і національна воля. — К.: МАУП, 2003.
13. *Моисеев Н. Н.* Пути к созиданию. — М.: Республика, 1992.
14. *Никитич Л. А.* Культурология. Теория. Философия. История культуры: Учеб. для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005.
15. *Печчеи А.* Человеческие качества. — М.: Прогресс, 1985.
16. *Поппер К.* Открытое общество и его враги: В 2 т. — М.: Культурная инициатива, 1992.
17. *Тойнби Дж.* Постигание истории. — М., 1991.
18. *Шпенглер О.* Закат Европы. — М., 1993. — Т. 1.
19. *Філософія культури.* — СПб., 1998.
20. *Чижевский А. Л.* Космический пульс жизни. Гелиотераксия. — М.: Мысль, 1995.

### ***Філософія, політика і право***

1. Взаємозв'язок економічної і політичної свободи.
2. Філософія влади.
3. Етика відповідальності: від утопії до сучасних релігій.
4. Філософія права Г. Гуго і Г. Гегеля: спільне і відмінне.
5. Філософсько-правова концепція К. Роде.
6. Екзистенційний підхід до права Е. Фехнера і К. Коссіо.
7. Неопозитивістська концепція права П. Коллера і П. Штрассера.
8. Проблема свободи у вченні Ш. Монтеск'є.
9. Інтелектуальна власність як об'єкт філософського дослідження.
10. Справедливість у контексті принципу права.
11. Право і закон.
12. Суб'єкти права у правовому полі України.
13. Онтологічні засади влади.
14. Правова теорія І. Канта.
15. Права людини і проблеми гуманізації суспільних відносин.
16. Гносеологія юридичного праворозуміння.
17. Мораль і право: шляхи дотику.
18. Конституційне праворозуміння: права людини, правовий закон і права держава.
19. Філософія права в Україні.

## *Література*

1. *Бердяев Н. А.* Философия неравенства. — М., 1990.
2. *Гаєвський Б. А.* Філософія політики. — К.: Вища шк., 2005.
3. *Гегель.* Философия права. — М., 1990.
4. *Донченко О., Романенко Ю.* Архетипи соціального життя і політики. — К.: Либідь, 2001.
5. *Канке В. А.* Основные философские направления и концепции науки: Учеб. пособие. — М.: Логос, 2004.
6. *Нерсесянц В. С.* История идей правовой государственности. — М., 1993.
7. *Нерсесянц В. С.* Право — математика свободы. — М., 1996.
8. *Принцип* відповідальності: у пошуках етики для технологічної цивілізації. — К.: Лібра, 2001.
9. *Рассел Б.* Власть: Новый социальный анализ. — К.: ЧП “СТЭП-К”, 1995.
10. *Фридман М., Хайек Ф.* О свободе. — Мн.: Полифакт-Референдум, 1990.
11. *Чичерин Б. Н.* Философия права. — М., 1990.

### *Актуальні питання соціальної філософії*

1. О. Тоффлер про “три хвили” суспільно-економічного розвитку.
2. Сучасні технології маніпуляції суспільною свідомістю.
3. Майбутнє людства в антиутопіях ХХ століття.
4. “Емпірична соціологія” М. Вебера.
5. Дж. Сорос про відчинення “закритих суспільств” і загрози “відкритому суспільству”.
6. Філософія Реформації і становлення громадянського суспільства.
7. К. Маркс про проблему відчуження і шляхи її вирішення.
8. Сучасна цивілізація: соціальні проблеми і перспективи.
9. Соціальна філософія і науки про суспільство.
10. Філософські класифікації суспільних відносин.
11. Соціальність як загальна характеристика людської реальності.
12. Раціоналізація суспільства як зміщення акценту неінституалізованих форм діяльності на інституалізовані.
13. Соціальна стратифікація.
14. Комунікація і контркультура (М. Хокхаймер, Е. Фромм, Г. Маркузе).

15. Співвідношення моралі та права.
16. Матеріальне виробництво як центральна категорія марксизму.
17. Поняття соціальної солідарності в теорії соціального реалізму Е. Дюркгейма.
18. Теорія фундаментальної соціології Г. Зімеля.
19. Структура соціального “Я” в теорії символічного інтеракціонізму Дж. Міда.
20. Теорія договору і принцип справедливості Дж. Роулза та О. Гьоффе.
21. Взаємодія етносу та соціальних систем.
22. Цілераціональна та комунікативна дії.
23. Розвиток морально-ціннісних форм суспільної інтеграції.

### **Література**

1. *Андрущенко В. П.* Історія соціальної філософії (західноєвропейський контекст). — К., 2000.
2. *Антиутопия XX века.* Евгений Замятин, Олдос Хаксли, Джордж Оруэлл. — М.: Книжная палата, 1989.
3. *Вебер М.* Избранное. Образ общества. — М.: Юристъ, 1994.
4. *Джордж Оруэлл.* — М.: Книжная палата, 1989.
5. *Дюркгейм Э.* О разделении общественного труда. Метод социологии. — М., 1991.
6. *Зиммель Г.* Социальная дифференциация. Социологические и психологические исследования // Зиммель Г. Избр.: В 2 т. Т. 2. — М., 1996.
7. *Кара-Мурза С. Г.* Манипуляция сознанием. — М.: Алгоритм, 2000.
8. *Культура.* Идеология. Особистість: методолого-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко. — К.: Знання України, 2002.
9. *Мид Дж.* Аз и я // Американская социологическая мысль: Тексты. — М., 1994.
10. *Пахомов Ю. Н., Кримский С. Б., Павленко Ю. В.* Пути и перепутья современной цивилизации. — К.: Наук. думка, 1998.
11. *Роулс Д.* Теория справедливости // Этическая мысль. — М., 1990.
12. *Соловьев Э. Ю. И.* Кант: взаимодополнительность морали и права. — М., 1992.
13. *Сорокин П.* Человек, цивилизация, общество. — М.: Политиздат, 1992.

14. *Сорос Дж.* Криза глобального капіталізму. — К.: Основи, 1999.
15. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія.* — К., 1996.
16. *Тезисы докладов и выступлений на Всероссийском социологическом конгрессе “Глобализация и социальные изменения в современной России”:* В 16 т. — М.: Альфа, 2006. — Т. 10.
17. *Тоффлер А.* Третья война. — М.: Прогресс, 1997.
18. *Хеффе О.* Плюрализм и толерантность: к легитимации в современном мире // *Филос. науки.* — 1991. — № 12.

### ***Українська філософія в контексті світової культури***

1. Діалог православної догматики та католицької схоластики в епоху першого Відродження в Україні.
2. Полемісти (Г. Смотрицький, І. Вишенський): раціоналістично-еретичний характер їхнього богослов'я.
3. Характер національної самосвідомості українського народу.
4. Археологічні та писемні джерела формування українського народу.
5. Східносарматські, антично-візантійські, германські й тюркські впливи на формування ранньоукраїнської культури.
6. Політеїстичний пантеон давніх українців як форма суспільної свідомості.
7. Християнські мотиви в культурі Київської Русі.
8. “Добрилове Євангеліє” як феномен української культури.
9. Еволюція ікони в Україні.
10. Козацтво в літературі та фольклорі.
11. Витоки українського романтизму.
12. Філософські аспекти творчості М. Гоголя.
13. Д. Чижевський як історик філософії України.
14. Українське національне відродження на початку ХХ ст.
15. Модерністські течії в Україні на початку ХХ ст.
16. Демографічна ситуація та етноекоекологічне становище України.
17. Сучасний стан української нації: досягнення та проблеми.

### ***Література***

1. *Бовсунівська Т.* Феномен українського романтизму. — К., 1997.
2. *Воропай О.* Звичаї нашого народу. — К., 1993.
3. *Горський В. С.* Історія української філософії. — К., 1996.



4. *Забужко О.* Філософія української ідеї: Франківський період. — К., 1993.
5. *Культурологія*: Навч. посіб. / В. І. Абрамов, Б. Г. Мачульський, Т. С. Пітякова та ін. — К.: Вид-во КНЕУ, 2007.
6. *Мотиль О., Шевченко І.* Пам'яті Дмитра Чижевського // Філософ. та соціол. думка. — 1991. — № 10.
7. *Павличко С.* Дискурс модернізму в українській літературі. — К., 1999.
8. *Сирота М.* Україна в геополітичному просторі третього тисячоліття. — К.: Пульсари, 2007.
9. *Стратій Я., Литвинов В., Андрушко В.* Описання курсів філософії і риторики професорів Києво-Могилянської академії. — К., 1982.
10. *Щокін Г.* Концепція соціального розвитку: висновки для України. — К., 2002.

### **Філософські проблеми освіти та екології**

1. Проблема трансформації людських якостей в умовах глобалізації.
2. Сучасні методологічні засади вирішення проблем співвідношення традиційно-інформаційної та інноваційно-інформаційної функції освіти.
3. Розв'язання основних суперечностей у процесах формування духовності сучасної людини.
4. Філософські проблеми управління сучасною освітою і методологічні підходи до реформування такого управління.
5. Основні підходи до вирішення проблеми співвідношення між загальнолюдськими і національними інтересами.
6. Аналіз сучасних філософсько-методологічних підходів до формування всебічно розвиненої людини.
7. Сутність та аналіз основних концепцій національного українського виховання.
8. Роль і місце філософії у вирішенні основних проблем освіти.
9. Проблема трансформації людських якостей в умовах глобалізації.
10. Гармонійність як ідеал екологічного.
11. Становлення предмета класичної екології.
12. Традиційний поділ екологічного знання.

13. Структура сучасної екології як науки. Основні поняття, принципи, закони екології.
14. Екологія і біосфера.
15. Людська діяльність у природі як екологічний фактор.
16. Взаємозв'язки людини і природи в умовах техногенної цивілізації.
17. Поняття екологічної ситуації. Екологічна ситуація як функція цивілізації.
18. Типологія екологічних криз.
19. Людське сприймання природи як культурне взаємовідношення.
20. Феномен екологічної культури.
21. Поняття природокористування.
22. Історичні типи природокористування.
23. Екологічна культура етносу. Концепція пасіонарності Л. Гумільова.
24. Екологічна культура українського етносу.
25. Розвиток екологічного світогляду як шлях формування засад нової цивілізації.
26. Методологічні принципи етичного раціоналізму.

### **Література**

1. *Атфилд Р.* Этика экологической ответственности // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. — М., 1990.
2. *Булатов М. О., Малеев К. С., Загороднюк В. П., Солонько Л. А.* Філософія ноосфери. — К., 1995.
3. *Діалог культур і освіти: Зб. статей до семінару.* — К., 1993.
4. *Дре Ф.* Экология. — М., 1976.
5. *Кисельов М. М., Канак Ф. М.* Національне буття серед екологічних реалій. — К., 2000.
6. *Лорцев В. С.* Социальные и культурные детерминанты формирования личности. — К.: Принт-Экспресс, 2002.
7. *Лутай В. С.* Теория диалектики и общая теория науки. — К., 1981.
8. *Лутай В. С.* Філософія сучасної освіти: Навч. посіб. — К.: Центр “Магістр”, 1996.
9. *Основи соціоекології / За ред. Г. Бачинського.* — К., 1995.
10. *Панарин А. С.* Испытание глобализмом. — М.: Рус. нац. фонд, 2000.
11. *Печчеи А.* Человеческие качества. — М.: Прогресс, 1985.

12. *Ролстон Х.* Существует ли экологическая этика // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. — М., 1990.
13. *Хесле В.* Философия и экология. — М., 1994.
14. *Хиггинс Р.* Седьмой враг. Человеческий фактор в глобальном кризисе // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. — М., 1990.
15. *Шверцер А.* Благоговение перед жизнью. — М.: Прогресс, 1992.

### **Філософія і наука**

1. Філософська методологія синергізму.
2. Методологічні принципи аналізу М. Бердяєвим “російського комунізму”.
3. Соціалістичний сцієнтизм О. Богданова.
4. Типологія дослідження матеріальної повсякденності і ринкової економіки.
5. Герменевтика і проблема реконструкції та інтерпретації канонічних текстів.
6. Проблема співвідношення віри і сучасного мислення.
7. Філософія науки А. Уайтхеда.
8. Сучасний структуралізм про процедури і знакові засоби відкриття нового.
9. Класична модель наукового пізнання (Р. Декарт, Г. Лейбніц, Г. Гегель).
10. Некласична модель наукового пізнання (Віденський гурток, К. Поппер, І. Лакатос).
11. Верифікація як стратегія наукового дослідження.
12. Фальсифікація як стратегія наукового дослідження.
13. Нелінійність як новий спосіб мислення в сучасному природознавстві.
14. Проблема темпоральності в сучасному науковому знанні.
15. Наукова картина світу: філософське осмислення.
16. Етапи розвитку розуміння науки в позитивізмі.
17. Проблема обґрунтування аподиктичного знання у феноменології.
18. К. Поппер про природу наукового знання.
19. Структура наукових революцій у філософській концепції Т. Куна.
20. Епістемологічний анархізм П. Феєрабенда.
21. Соціокультурна природа наукової теорії.

22. Структура наукового дослідження.
23. Гіпотеза та її роль у науковому дослідженні.

### *Література*

1. *Бердяев Н. А.* Истоки и смысл русского коммунизма. — М.: Наука, 1990.
2. *Богданов А. А.* Тектология: Всеобщая организационная наука. — М.: Экономика, 1989.
3. *Бродель Ф.* Время мира: В 2 т. — М.: Прогресс, 1992.
4. *Бубер М.* Два образа веры. — М.: Республика, 1995.
5. *Добронравова І. С.* Нелінійне мислення // Філософ. і соціол. думка. — 1991. — № 6.
6. *Канке В. А.* Основные философские направления и концепции науки: Учеб. пособие. — М.: Логос, 2004.
7. *Кун Т.* Структура научных революций. — М., 1977.
8. *Лакатос И.* История науки и ее рациональные конструкции // Структура и развитие науки. — М., 1978.
9. *Лезов С.* Попытка понимания // Изб. работы. — М.; СПб., 1998.
10. *Лук'янець В. С.* Постмодерністське зрушення у філософії природознавства // Сучасне природознавство: когнітивний, світоглядний, культурно-історичний виміри. — К., 1995.
11. *Лук'янець В. С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В.* Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури. — К., 2000.
12. *Мулуд Ноэль.* Современный структурализм: Размышление о методе и философии точных наук. — М.: Прогресс, 1973.
13. *Попович М. В.* Раціональність і виміри людського буття. — К.: Сфера, 1997.
14. *Поппер К.* Логика и рост научного знания. — М., 1983.
15. *Пригожин И., Стенгерс И.* Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой. — М.: Прогресс, 1986.
16. *Уайтхед А. Н.* Избранные работы по философии. — М.: Прогресс, 1990.
17. *Философия.* Человек и жизнь: Учеб. пособие / Ред. Н. С. Кожуров. — М.: ЮНИТИ, 2002.
18. *Хилько М. І.* Наука як глобальна руйнівна сила природи і надія на її врятування // Філософія. Культура. Життя. — Вип. 4. — Дніпропетровськ, 1999.
19. *Чуйко В. Л.* Рефлексія основоположень методологій філософії науки. — К., 2000.

## **ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО КАНДИДАТСЬКОГО ІСПИТУ**

1. Філософія як теоретична основа світогляду.
2. Поняття, структура та історичні типи світогляду.
3. Взаємовідношення філософії і науки.
4. Філософія і релігія.
5. Проблема класифікації історії філософії.
6. Джерела філософського мислення на Стародавньому Близькому Сході.
7. Філософія Стародавнього Китаю.
8. Філософія Стародавньої Індії.
9. Основні риси античної філософії.
10. Особливості середньовічної філософії.
11. Гуманізм, натурфілософія і діалектика епохи Відродження.
12. Філософія Реформації.
13. Раціоналізм та емпіризм філософії Нового часу.
14. Західноєвропейська філософія Просвітництва.
15. Основні філософські системи німецької класики.
16. Діалектичний та історичний матеріалізм.
17. “Філософія життя”.
18. Екзистенціалізм: проблема свободи й абсурдності людського буття.
19. Класичний позитивізм, емпіріокритицизм, неопозитивізм, пост-позитивізм.
20. Герменевтика.
21. Фрейдизм і неофрейдизм.
22. Філософська антропологія.
23. Франкфуртська школа.
24. Філософія постмодернізму.
25. Основні риси та особливості української філософської думки.
26. Вчення про ноосферу В. І. Вернадського
27. Філософські ідеї в дуальній культурі Київської Русі.
28. Філософія українського романтизму.
29. Філософія українського просвітництва.
30. Український кордоцентризм.
31. Філософія в Києво-Могилянській академії.
32. Академічна філософія в Україні XIX ст.
33. Філософські погляди українських марксистів.

34. Плюралізм філософських орієнтацій української діаспори.
35. Буття, його форми та різновиди.
36. Свідомість, її сутність і структура.
37. Сутність і різновиди підсвідомого.
38. Загальнонаукові методи пізнання.
39. Форми наукового пізнання.
40. Проблеми критерію істини.
41. Поняття, їх класифікація.
42. Судження, їх класифікація.
43. Дедуктивні, індуктивні і традуктивні умовиводи.
44. Діалектика суб'єкта й об'єкта в пізнавальному процесі.
45. Вихідні принципи гносеології.
46. Чуттєві і раціональні форми пізнання.
47. Проблема інтуїції.
48. Категоріальний апарат діалектики.
49. Основні закони діалектики.
50. Матерія, її властивості і різновиди.
51. Розвиток і рух. Форми руху.
52. Простір і час, їх соціальні виміри.
53. Проблема єдності світу і принципи монізму, дуалізму, плюралізму.
54. Філософія глобальних проблем сучасності.
55. Діалектика і метафізика.
56. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання.
57. Філософський аналіз феномену творчості.
58. Мотиви і різновиди творчої діяльності.
59. Інноваційна діяльність як творчість.
60. Праксеологія та її різновиди.
61. Пізнання і практика.
62. Філософія історії (соціальна філософія), її предмет і структура.
63. Свобода і необхідність в історичному процесі.
64. Природні, соціально-економічні та духовні виміри людського буття.
65. Спрямованість і циклічність суспільно-історичного розвитку.
66. Формаційний і цивілізаційний підходи до розуміння процесів суспільного розвитку.
67. Концепції і теорії антропогенезу, соціогенезу та антропосоціогенезу.
68. Філософська антропологія: її основні течії.

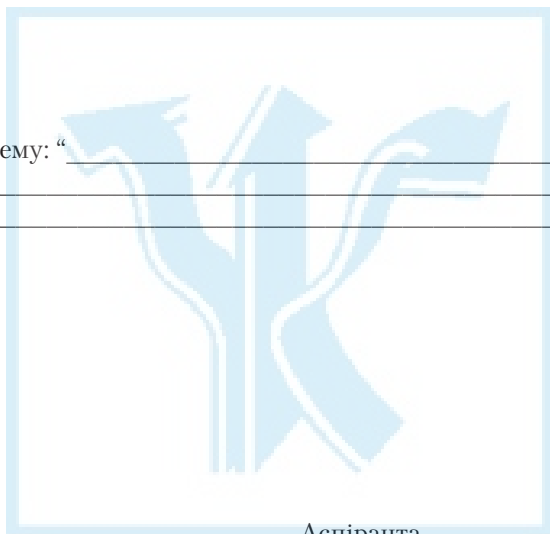
69. Платон. “Держава”.
70. Аристотель. “Метафізика”.
71. Ф. Бекон. “Новий Органон”.
72. Р. Декарт. “Міркування про метод”.
73. Г. Гегель. “Філософія історії”.
74. Ф. Енгельс. “Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії”.
75. К. Маркс. “До критики політичної економії. Передмова”.
76. М. Вебер. “Протестантська етика і дух капіталізму”.
77. Г. Сковорода. “Разговор называемый алфавит, или букварь мира”.
78. П. Юркевич. “З науки про людський дух”.
79. М. Бердяев. “Истоки и смысл русского коммунизма”.
80. Д. Чижевський. “До світогляду Т. Г. Шевченка”.
81. В. Вернадський. “Філософські думки натураліста”.
82. М. Драгоманов. “Шевченко, українофіли і соціалізм”.
83. І. Франко. “До історії соціалістичного руху”.
84. В. Винниченко. “Відродження нації”.
85. Д. Донцов. “Дух нашої давнини”.
86. В. Липинський. “Листи до братів-хліборобів”.
87. О. Тоффлер. “Футурошок”.
88. А. Камю. “Міф про Сізіфа”.
89. Г. Гадамер. “Мова і розуміння. Про коло розуміння”.
90. Н. Макіавеллі. “Государ”.
91. К. Ясперс. “Витоки історії та її мета”.
92. Ж.-П. Сартр. “Екзистенціалізм — це гуманізм”.
93. О. Шпенглер. “Занепад Європи”.
94. К. Поппер. “Відкрите суспільство та його вороги”.
95. А. Тойнбі. “Осягнення історії”.
96. П. Тейяр де Шарден. “Феномен людини”.
97. Ф. фон Хайек. “Шлях до рабства”.
98. І. Пригожин. “Філософія нестабільності”.
99. Е. Фромм. “Иметь или быть?”

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ  
ТИТУЛЬНОГО АРКУША РЕФЕРАТУ**

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ  
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

Реферат на тему: “



Аспіранта \_\_\_\_\_

Кафедри \_\_\_\_\_

Науковий керівник \_\_\_\_\_

2008



## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

### Основна

1. *Августин А.* Исповедь блаженного Августина, епископа Гиппонского. — М.: АСТ, 2003.
2. *Аристотель.* Метафизика // Соч.: В 4 т. — М., 1983. — Т. 1.
3. *Бэкон Ф.* Новый Органон // Соч.: В 2 т. — М., 1972. — Т. 2.
4. *Бергсон А.* Два источника морали и религии. — М.: Канон, 1994.
5. *Бердяев Н. А.* О назначении человека. — М.: Республика, 1999.
6. *Вебер М.* Протестантская этика и дух капитализма. — М., 1997.
7. *Вернадский В. И.* Научная мысль как планетарное явление. — М., 1991.
8. *Винниченко В.* Відродження нації. — К., 1990.
9. *Гадамер Г. Г.* Истина и метод // Основы философской герменевтики. — М., 1988.
10. *Гегель Г.* Наука логики. — М.: Мысль, 1998.
11. *Гельвеций К.* О человеке // Соч.: В 2 т. — М., 1974. — Т. 2.
12. *Гоббс Т.* Левиафан // Избр. произведения: В 2 т. — М., 1964. — Т. 2.
13. *Гольбах П.* Система природы или О законах мира физического и мира духовного // Избр. филос. произведения: В 2 т. — М., 1963. — Т. 1.
14. *Грушевський М. С.* Хто такі українці і чого вони хочуть. — К., 1991.
15. *Гуссерль Э.* Логические исследования. Картезианские размышления. Кризис европейского человечества и философия. Философия как наука. — Мн.: Харвест, 2000.
16. *Декарт Р.* Рассуждение о методе // Избр. произведения: В 2 т. — М., 1981. — Т. 1.
17. *Джемс В.* Прагматизм. — К.: Україна, 1995.
18. *Драгоманов М. П.* Літературно-публіцистичні праці. — К., 1970.
19. *Дюркгейм Э.* О разделении общественного труда. Метод социологии. — М., 1991.
20. *Энгельс Ф.* Діалектика природы // Маркс К., Энгельс Ф. Твори. — Т. 20.
21. *Зиммель Г.* Философия культуры: В 2 т. — М., 1996.
22. *Камю А.* Бунтующий человек. — М., 1990.

23. *Кант І.* Критика чистого розуму. — К.: Юніверс, 2000.
24. *Конт О.* Курс положительной философии // Мир философии: В 2 ч. — М., 1991. — Ч. 1.
25. *Лейбниц Г. В.* Монадология // Соч.: В 4 т. — М., 1983. — Т. 1.
26. *Ленін В. І.* Матеріалізм і емпіріокритицизм // Повне збір. творів. — Т. 18.
27. *Локк Дж.* Опыт о человеческом разуме // Избр. филос. произведения: В 2 т. — М., 1969. — Т. 1.
28. *Мангейм К.* Диагноз нашего времени. — М., 1994.
29. *Маркс К.* Економічно-філософські рукописи 1844 року // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. — Т. 42.
30. *Макиавелли Н.* Государь. — М., 1996.
31. *Монтескье Ш.* О духе законов. — М., 1990.
32. *Ницше Ф.* По ту сторону добра и зла // Соч. — М.: Эксмо; Харьков: Фолио, 2004.
33. *Ортега-и-Гассет Х.* Что такое философия. — М., 1991.
34. *Парсонс Г.* Человек в современном мире. — М., 1991.
35. *Платон.* Апология Сократа. Критон, Ион Протагор. — М.: Мысль, 1999.
36. *Платон.* Государство. — М., 1981.
37. *Поппер К.* Открытое общество и его враги // Соч.: В 2 т. — М., 1992.
38. *Рассел Б.* Історія західної філософії: Пер. з англ. — К.: Основи, 1995.
39. *Руссо Ж.-Ж.* Об общественном договоре // Антология мировой философии. — М., 1970. — Т. 2.
40. *Сартр Ж. П.* Экзистенциализм — это гуманизм // Сумерки богов. — М., 1989.
41. *Сковорода Г. С.* Сад божественных песен. — К., 1973.
42. *Соловьев В. С.* Оправдание добра. Нравственная философия // Собр. соч. — М., 1988. — Т. 1.
43. *Сорокин П.* Человек, цивилизация, общество. — М., 1992.
44. *Спиноза Б.* Богословско-политический трактат. — Мн.: Литература, 1998.
45. *Тейяр де Шарден П.* Феномен человека. — М., 1987.
46. *Тойнбі А.* Дослідження історії. — К., 1995.
47. *Уайт Л.* Избранное. Эволюция культуры: Пер. с англ. — М.: Рос. полит. энцикл. (РОСПЭН), 2004.
48. *Упанишады /* Пер. с санскр. А. Я. Сыркина. — М.: Вост. лит-ра, 2003.

49. *Франк С.* Сочинения. — Мн.: Харвест; М.: АСТ, 2000.
50. *Франко І. Я.* Мислі про еволюцію в історії людськості // Твори. — М., 1956. — Т. 19.
51. *Фрейд З.* Остроумие. — Д.: Сталкер, 2000.
52. *Фромм Э.* Бегство от свободы. Человек для себя / Пер. с англ. Д. Н. Дудинский. — Мн.: Попурри, 2000.
53. *Фромм Э.* Здоровое общество. Догмат о Христе. — М.: Транзиткнига, 2005.
54. *Шевченко Т. Г.* Щоденник. — К., 1991.
55. *Шопенгауэр О.* Мир как воля и представление. — Мн.: Харвест, 2005.
56. *Шпенглер О.* Закат Европы. — М., 1993. — Т. 1.
57. *Юркевич П.* З науки про людський дух // Вибране. — К., 1993.
58. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории. — М.: Республика, 1994.

### **Рекомендована**

1. *Абрамов В. І.* Духовність суспільства: методологія системного вивчення. — К.: КНЕУ, 2004.
2. *Андрущенко В. П., Михальченко М. І.* Сучасна соціальна філософія. — К.: Генеза, 1996.
3. *Антирери Дарно.* Западная философия от истоков до наших дней. — СПб.: Пневма, 2002.
4. *Арутюнов В. Х.* Філософія глобальних проблем сучасності: Навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисц. — К.: КНЕУ, 2003.
5. *Балабанов Н. В.* Суспільство знань та інновації: шлях до майбутнього України. — К.: Арістей, 2005.
6. *Барулин В. С.* Социальная философия: Учеб. для высш. учеб. заведений: В 2 ч. — М.: Политиздат, 1989.
7. *Бойченко І. В.* Філософія історії: Підручник. — К.: Знання, 2000.
8. *Буддизм.* Філософія великої релігії середнього пути / Сост. Я. В. Боцман. — Харьков: Фолио, 2002.
9. *Вандишев В. М.* Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2005.
10. *Гаєвський Б. А.* Філософія політики. — К.: Вища шк., 2005.
11. *Гатальська С. М.* Філософія культури. — К.: Либідь, 2005.
12. *Горбатенко Т. Г.* Вплив християнства на становлення писемної культури Руси-України: релігієзнавчо-філософський аспект. — К.: Академія, 2001.

13. *Горський В. С.* Історія української філософії: Підручник. — К.: Либідь, 2004.
14. *Грищенко Г. В.* История философии: Учебник. — 2-е изд. — М.: Юрайт-издат, 2005.
15. *Губерначук С. С.* Трипілля і українська мова. — К.: Фенікс, 2005.
16. *Донченко О., Романенко Ю.* Архетипи соціального життя і політики. — К.: Либідь, 2001.
17. *Досократики.* — Мн.: Харвест, 1999.
18. *Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О.* 100 найважливіших образів української міфології. — К.: Орфей, 2002.
19. *Зотов А. Ф.* Современная западная философия: Учебник. — М.: Высш. шк., 2001.
20. *Історія світової культури:* Навч. посіб. — К.: Либідь, 2003.
21. *Історія філософії:* Підруч. для вищ. шк.; За ред. В. Г. Кременя. — Харків: Прапор, 2003.
22. *Історія філософії України:* Підручник / М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин та ін. — К., 1994.
23. *Канке В. А.* Основные философские направления и концепции науки: Учеб. пособие. — М.: Логос, 2004.
24. *Ковалдин В. Б.* Противоречивый феномен (взгляд на глобализацию) // Совр. Европа, 2002. — № 4.
25. *Кондзьолка В. В.* Історія середньовічної філософії: Навч. посіб. — Львів: Світ, 2001.
26. *Кремень В. Г.* Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. — К.: Книга, 2005.
27. *Кропивенский С. Э.* Социальная философия: Учеб. для вузов. — М.: Владос, 2003.
28. *Культура. Ідеологія. Особистість: методолого-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко.* — К.: Знання України, 2002.
29. *Культурологія:* Навч. посіб. / В. І. Абрамов, Б. Г. Мачульський, Т. С. Пітякова та ін. — К.: Вид-во КНЕУ, 2007.
30. *Кульчицький О.* Основи філософії і філософських наук. — Мюнхен; Львів, 1995.
31. *Кушаков Ю.* Нариси з історії німецької філософії Нового часу: Навч. посіб. — К.: Центр навч. літ-ри, 2006.
32. *Лорцев В. С.* Социальные и культурные детерминанты формирования личности. — К.: Принт-Экспресс, 2002.

33. *Лук'яненко Л.* Національна ідея і національна воля. — К.: МАУП, 2003.
34. *Моисеева Н. А., Сороковикова В. И.* Философия. Краткий курс. — СПб.: Питер, 2004.
35. *Нестеренко В. Г.* Вступ до філософії: онтологія людини. — К., 1995.
36. *Никитич Л. А.* Культурологія. Теорія. Філософія. Історія культури: Учеб. для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005.
37. *Новая философская энциклопедия:* В 4 т. — М., 200–2001.
38. *От философии жизни к философии культуры:* Сб. статей // Под ред. В. П. Визчина. — СПб.: Алетейя, 2001.
39. *Охріменко О. Г.* Фундаментальні філософські проблеми. Конспект викладу курсу лекцій для студентів: Навч. посіб. — К.: Парапан, 2002.
40. *Панарин А. С.* Искушение глобализмом. — М.: Рус. нац. фонд, 2000.
41. *Попович М.* Нарис історії культури України. — К.: Арттек, 2001.
42. *Присухін С. І.* Філософія: Навч. посіб.: У 2 т. — К.: Вид-во КНЕУ, 2006.
43. *Причепій Є. М., Чорній А. М., Чекаль Л. А.* Філософія: Навч. посіб. для студ. і аспірантів. — К., 2005.
44. *Сирота М.* Україна в геополітичному просторі третього тисячоліття. — К.: Пульсари, 2007.
45. *Сломський В.* Філософія в житті: Монографія. — Л.: Тріада плюс, 2003.
46. *Тезисы докладов и выступлений на Всероссийском социологическом конгрессе “Глобализация и социальные изменения в современной России”:* В 16 т. — М.: Альфа, 2006. — Т. 10.
47. *Философия. Человек и жизнь:* Учеб. пособие / Ред. Н. С. Кожуров. — М.: ЮНИТИ, 2002.
48. *Философский словарь* / Под ред. И. Т. Фролова. — М.: Республика, 2001.
49. *Філософія:* Навч. посіб. — 4-те вид. / За ред. І. Ф. Надольного. — К.: Вікар, 2004.
50. *Філософія:* Навч. посіб. для аспірантів екон. спец. / В. Х. Арутюнов, В. М. Мішин, В. М. Свінціцький та ін. — К.: Вид-во КНЕУ, 2007.
51. *Філософія. Світ людини:* Курс лекцій / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов. — К.: Либідь, 2004.

52. *Христос Я.* Нерозривна філософія. — К.: Основи, 2000.
53. *Шейнов В. П.* Скрытое управление человеком // Психология манипулирования. — М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2002.
54. *Щокін Г.* Концепція соціального розвитку: висновки для України. — К.: МАУП, 2002.



## ***ЗМІСТ***

Вступ .....	3
Програма курсу “Філософія” .....	5
Орієнтовні питання для вступників до аспірантури з курсу “Філософія” .....	14
Плани семінарських занять для аспірантів .....	17
Загальні вимоги до підготовки реферату .....	31
Орієнтовна тематика рефератів .....	34
Орієнтовні питання до кандидатського іспиту .....	45
Зразок оформлення титульного аркуша реферату ...	48
Список використаної та рекомендованої літератури .....	49



In the proposed learner's guide a philosophy course program, which is prepared in accordance with training of higher qualification specialists, and tentative questions for postgraduate entrants are given. Besides, seminar plans, approximate essay themes, and recommendations concerning preparing them, tentative postgraduate exam questions and wide range of recommended literature are offered.

The textbook is developed according to the postgraduate exam program on Philosophy for postgraduate students and applicants for academic degree.

Навчальне видання

**Мартинюк Іван Володимирович**

## **ФІЛОСОФІЯ**

*Навчально-методичний посібник для вступників  
до аспірантури та аспірантів  
стаціонарної і заочної форм навчання*

Educational edition

**Martyniuk, Ivan V.**

## **PHILOSOPHY**

*A learner's guide for postgraduate course entrants  
and full-time/part-time postgraduate students*

Відповідальний редактор *М. В. Дроздецька*

Коректор *Т. К. Валицька*

Комп'ютерне верстання *Т. І. Губанова*

Оформлення обкладинки *О. О. Стеценко*

Підп. до друку 08.01.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний, трафаретний.

Ум. друк. арк. 3,25. Обл.-вид. арк. 2,20. Наклад 710 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру  
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*